

НАВЧАННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ДІЛОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

Визначена презентація як жанр ділового дискурсу, уточнено поняття «ділова презентація», сформульована мета та виділені засоби її навчання, проаналізовані комунікативні та лінгвістичні особливості.

Визначено два основних види ділової презентації для навчання: презентація-інформування та презентація-переконання. Теоретично обґрунтовано і практично розроблено комплекс вправ для навчання ділової презентації на основі процесуально-жанрового підходу. Сформульовані методичні рекомендації щодо навчання ділової презентації англійською мовою студентів економічних спеціальностей.

Ключові слова: жанр ділової англомовної презентації, види презентації: презентація-інформування, презентація-переконання, комплекс вправ на основі жанрово-процесуального підходу.

Уточняется понятие «деловая презентация», определяются цели и средства обучения деловой английской презентации, анализируются ее коммуникативные и лингвистические особенности.

Под деловой презентацией в данной работе понимается подготовленное профессионально направленное монологическое высказывание, объединенное конкретной задачей и ситуативными условиями, которое основывается на результатах аналитического изучения конкретной проблемы в сфере деловой активности, имеет четкое логико-композиционное оформление и нацеленное на эффективное информирование, мотивирование или убеждение определенной аудитории с учетом ее основных культурологических и социально-демографических характеристик.

Ключевые слова: жанр деловой англоязычной презентации, виды презентаций: презентация-информирование, презентация-убеждение, комплекс упражнений на основе жанрово-процессуального подхода.

The teaching objectives and teaching aids were defined. Business presentation has been analyzed within communication theory and linguistics. Business presentation teaching content and teaching principles were defined. The principles and the model of teaching presentation skills to students of Business English developed on the basis of the genre and process approaches were the foundation for developing the complex of exercises. The goal pursued is not only to teach students how to make concise, logical and coherent business presentations in English but also to teach them how to make those presentations culturally and socially acceptable to their listeners.

The effectiveness and validity of the suggested exercise complex were verified and confirmed during experimental teaching.

Key words: genre of business presentation in English, types of presentations: informative, persuasive, complex of exercises based on process genre approach.

Вступ. В умовах глобалізації виробничих відносин та лібералізації ринків капіталу великого значення для майбутніх економістів набуває вміння представляти ідеї, концепції і стратегії багатонаціональній аудиторії, використовуючи англійську мову як мову міжнародного спілкування.

Не є секретом той факт, що більшість випускників вищих навчальних закладів, особливо економічного профілю не в змозі самостійно зробити презентацію або провести переговори по телефону з іноземними партнерами, тому що їм бракує практики ділової комунікації, оскільки в процесі навчання зазвичай приділяється недостатньо уваги саме цьому формату спілкування.

Випускник ВНЗ повинен вміти чітко виступати з підготовленими індивідуальними презентаціями для широкого кола тем академічного та професійного спрямування, користуватися мовними засобами зв'язку для

поєднання висловлювань у чіткій, логічно об'єднаний дискурс, враховуючи цільову аудиторію і мету висловлювання, користуватись відповідними правилами презентації, коментувати таблиці, графіки і схеми.

У вітчизняній та зарубіжній методиках навчання різних аспектів іншомовної презентації приділяється належна увага: розглядаються проблеми психологічних і лінгвістичних особливостей презентації як виду професійно спрямованого монологічного мовлення (В.Б. Кашкін 2000, О.Ю. Попова 2005, Р. McCarthy, С. Hatcher 2002), класифікації презентацій (Л. Арредондо 1998, J.V. Thill, L.C. Vovee 1991), композиційно-мовленнєвих форм презентації (R.V. Adler 1999, J. King 2002), розвитку вмінь невербального спілкування (Г.В. Колшанский 2005, В.П. Морозов 1998, С.В. Соколова 2006 та ін.), особливостей використання ресурсів Інтернет у процесі навчання презентації (І.А. Федорова 2006, В. Barrett, Р. Sharma 2003 та ін.). Зарубіжними методистами розробляються підручники для розвитку вмінь презентації англійською мовою (J. Billinham 2003, J. Comfort 1995, D. Hughes, В. Phillips 2000 та ін.) [1;2;3].

Постановка завдання. Метою написання даної статті є розглянути способи та методи проведення ділових презентацій студентами економічних спеціальностей ВНЗ.

Результати. Авторами та їх послідовниками створюються методики навчання презентації взагалі без поділення на чіткі жанри. Проте на сучасному етапі розвитку міжкультурної ділової комунікації і методики навчання іноземних мов (ІМ) у спеціальній літературі з'являється термін «ділова презентація», який визначають як жанр ділового дискурсу. Це пов'язане з тим, що, незважаючи на безперечну цінність вищезгаданих робіт, аналіз досліджень показав, що проблема навчання саме ділової іншомовної презентації мало досліджена у вітчизняній методиці навчання ІМ. З іншого боку, зарубіжна методика не враховує менталітету українських студентів і вимог щодо організації навчального процесу в українських ВНЗ.

Успішна презентація є результатом тривалої підготовки і практики. Презентація – це завжди дослідження, ретельно складене на письмі та представлене аудиторії у виді розгорнутого монологу. Неприйнятним є читання вголос детальної інформації та даних, отриманих після дослідження. Замість цього, необхідно використовувати простіші синтаксичні конструкції у своєму повідомленні, регулярно робити висновки, повертатися до головних пунктів та повторювати основні ідеї різними способами. Так, слухачі мають декілька можливостей зрозуміти повідомлення промовця. Навчання презентації розглядається як навчання жанру ділової англійської презентації, оскільки ніяких інших видів та жанрів презентацій їх майбутня професійна діяльність не потребує. Це обумовлене тим, що професійна діяльність майбутнього економіста, бізнесмена тощо пов'язана тільки зі сферою ділової активності, в якій і вживаються ділові презентації. Під сферою ділової активності розуміється професійно-трудова сфера, пов'язана з організацією та розвитком виробництва, а також рекламою, продажем, купівлею товарів та послуг.

Вивчення лінгвістичних, психологічних і комунікативних особливостей презентації та дослідження літератури з методики її навчання, а також визначення монологу-презентації, яке запропонувала у своєму дослідженні Н.Л. Драб, дало можливість уточнити визначення ділової англійської презентації так: підготовлене професійно спрямоване монологічне висловлювання, об'єднане конкретним завданням і ситуативними умовами, яке базується на результатах аналітичного дослідження певної проблеми у сфері ділової активності, має чітке логіко-композиційне оформлення і націлене на ефективне інформування, мотивування або переконання певної аудиторії з урахуванням її основних культурологічних та соціально-демографічних характеристик.

Професійно спрямована комунікативна компетенція повинна:

- а) забезпечити випускників з професійною соціально-комунікативною позицією «менеджер» вміння готувати й робити ділові англійської презентації

в професійно-трудо́вій та адміністративно-правовій сфері спілкування у тих соціально-комунікативних ролях, що з найбільшою ймовірністю потребують надання усної презентації, а саме: директор торговельних організацій усіх форм власності, начальник відділу маркетингу, начальник відділу торгівлі, менеджер торговельних організацій. торговельний агент, індивідуальний підприємець, рекламний менеджер; б) бути сформованою в єдності її основних компонентів: мовленнєвого, лінгвістичного, ділового лінгвосоціокультурного, предметного, прагматичного, паралінгвістичного й психологічного; в) досягти рівня комунікативної достатності, що допускає такі похибки у володінні мовним матеріалом, які не перешкоджають адекватній комунікації під час презентації.

З погляду теорії комунікації презентація – це комунікативна подія в діловому спілкуванні, комплекс комунікативних актів, об'єднаних загальним завданням і ситуативними умовами [1]. Виходячи з цього, змодельовали комунікативний процес ділової англійської презентації з позиції теорії комунікації, а також розглянули її лінгвістичні особливості. Отже, комунікативна подія ділової англійської презентації є складним процесом передачі повідомлення від презентатора аудиторії з певною метою. Відправник породжує, а одержувач отримує та інтерпретує повідомлення за допомогою вербального, невербального й культурного кодів. Про успішне декодування повідомлення одержувачем відправник дізнається за допомогою зворотного зв'язку, яким буде природна реакція аудиторії на виступ (аплодисменти, сміх, сум, здивування).

На основі аналізу текстів презентаційних виступів встановлено, що ділова англійська презентація має трикомпонентну структуру: вступ або початок, основна частина, заключна частина.

Спостереження за навчальним процесом виявило, що характер мовних засобів та структурно-композиційні особливості ділової англійської презентації зумовлюють основні труднощі в оволодінні студентами діловою

англійською презентацією, які можна подолати за допомогою певних засобів навчання та відповідного комплексу вправ.

Очевидно, що ефективність проведення презентації залежить від загального рівня володіння іноземною мовою промовця. Крім того лексичний та синтаксичний склад промови невід'ємно пов'язаний з типом презентації, тобто слова і вирази, які використовуються під час презентації фактичної інформації, цифрових даних або трендів, відрізнятимуться від тої лексики промови, що описує процес. Тому дуже важливо знайти спосіб забезпечити студентів певними моделями різних типів презентації та тренувати вживання цієї лексики.

Наприклад, якщо завданням студентів є опис процесу, то викладачу слід перш за все розробити в якості зразка коротку презентацію якогось знайомого студентам процесу. Потім можна проаналізувати, виписати та потренувати ключові фрази, які використовуються для такого опису. Крім того корисно буде забезпечити студентів списком найбільш вживаних ввідних фраз і виразів, які наведені в кінці даної статті.

Ще одна важлива проблема, яка може виникнути під час промови, - надмірна залежність від тексту. Щоб уникнути цього, студенти можуть користуватися різноманітними допоміжними картками, слайдами, технологією PowerPoint, що дозволяють слідкувати за пунктами презентації і промовцю, й аудиторії.

Нарешті, під час проведення презентації промовець повинен створювати враження спілкування зі слухачами, а саме встановити з ними візуальний контакт.

Корисним буде вибрати трьох людей в аудиторії; наприклад, один попереду, другий у середньому ряді справа, і третя особа позаду. Переміщення погляду між цими пунктами створить враження, що промовець звертається до всієї аудиторії. Враховуючи сучасні вимоги до засобів навчання іноземної мови, визначені основні й допоміжні засоби навчання ділової англійської презентації. Основними засобами навчання ділової

англійської презентації для викладача мають бути Програма з англійської мови для професійного спілкування (2005), навчально-методичний комплекс з дисципліни, розроблений відповідно кредитно-модульної організації вивчення курсу, за яким проводиться навчання ділова англійська мова у конкретному ВНЗ у всій повноті його компонентів, спеціально розроблений навчальний матеріал для розвитку вмінь ділової англійської презентації та методичні рекомендації щодо організації навчання ділової англійської презентації економічних спеціальностей. Для студента – спеціально розроблений навчальний матеріал для розвитку вмінь ділової англійської презентації, завдання для позааудиторної самостійної роботи, зразки завдань для модульного контролю і критерії їх оцінювання. Технічними засобами для викладача і для студента є програми для створення презентацій (наприклад, Microsoft Office PowerPoint), Інтернет, аудіо- та відео записи ділової англійської презентації .

Вивчення психолого-педагогічної літератури показало, що в навчанні ділової англійської презентації необхідно формувати високу внутрішню процесуальну мотивацію з метою підвищення ефективності процесу навчання. Така мотивація досяжна за організації цього процесу, яка б забезпечувала особистісне самовираження студентів засобами мови, яка вивчається. Основним засобом подібної організації є впровадження ділової гри, під якою розуміють організацію навчання англійської презентації, що моделює і відтворює ділову активність, пов'язану з підготовкою та представленням ділової англійської презентації на заняттях. Це викликає необхідність розробити ігрові та проектні завдання, які повинні увійти до комплексу вправ для навчання ділової англійської презентації .

Зміст навчання ділової англійської презентації повинен підбиратися за такими аспектами: комунікативним (визначення видів і тем ділової англійської презентації), лінгвістичним (відбір навчального мовного й мовленнєвого матеріалу), психофізіологічним і процесуальним (відбір знань, навичок та вмінь).

Відповідно до виділених видів ділової англійської презентації за критерієм інтенції мовця були відібрані такі її теми: презентація фірми, корпорації, нового продукту, послуги, проекту або програми, результатів роботи наприкінці року, презентація бізнес-плану та самопрезентація для презентації-інформування.

Аналіз принципів навчання ділової англійської мови [4] та спеціальних досліджень з проблем методики викладання іноземних мов і навчання презентації дали змогу сформулювати наступні спеціальні принципи, на основі яких реалізується навчання ділової англійської презентації: 1) принцип поступового переходу від підготовки тексту презентації за зразком до самостійної підготовки презентації без зразка; 2) принцип моделювання умов презентації, максимально наближених до реальності; 3) принцип забезпечення навчання презентації технічними і програмними засобами її підготовки та проведення; 4) принцип критичного само- і взаємооцінювання; 5) принцип поступового усунення опор; 6) принцип автентичності зразків презентації та їх мінімальної модифікації.

Принцип поступового переходу від підготовки тексту презентації за зразком до самостійної підготовки презентації без зразка впливає із принципу врахування різних видів автономії у навчанні. Він передбачає, що кількість завдань, при виконанні яких студенти автономні, має поступово збільшуватися, а завдань, які контролюються викладачем, – зменшуватися. Необхідність опори на цей принцип пояснюється тим, що перехід від підготовки тексту ділової англійської презентації за зразком до незалежної її підготовки без зразка ускладнює рівень самостійної мовленнєвої діяльності студентів і підвищує їх мовленнєвий самоконтроль.

Підхід до навчання презентації, виражений у принципі моделювання умов презентації, максимально наближених до реальності, впливає з принципів комунікативності і практичної реалізації комунікативної компетенції у навчанні. Цей принцип обумовлює такий підхід, який би у процесі навчання презентації забезпечував максимально повне моделювання

названої активності та реальні обставини її здійснення. Реалізації принципу сприяє, по-перше, проведення занять в аудиторії, спеціально обладнаній для проведення презентацій, по-друге, – проведення ділових ігор і проектних завдань, які «вписують» проведення навчальної презентації у псевдо-об'єктивну реальність.

Сформульовано спеціальні принципи навчання презентації: принцип поступового переходу від моделювання тексту презентації за зразком до незалежної підготовки презентації без зразка; моделювання умов презентації, максимально наближених до реальності; забезпечення навчання презентації технічними і програмними засобами її підготовки та проведення; принцип критичного само- і взаємооцінювання; принцип поступового усунення опор та принцип автентичності зразків презентації та їх мінімальної модифікації.

Розроблений комплекс вправ, який спрямований на оволодіння діловою англійської презентації, який включає такі п'ять етапів: 1) надання знань про конкретний вид ділової англійської презентації; 2) введення моделі конкретного виду ділової англійської презентації та її аналіз; 3) підготовка тексту ділової англійської презентації конкретного виду з викладачем; 4) самостійна підготовка ділової англійської презентації конкретного виду за зразком та її представлення; 5) самостійна підготовка ділової англійської презентації конкретного виду без зразка та її представлення.

Виділені критерії оцінювання рівня розвитку вмінь продукування ділової англійської презентації : дотримання жанрово-структурної організації презентації, цілеспрямованість та цільність презентації, адекватність та повнота розкриття теми презентації, логічна зв'язність висловлювання, зверненість, правильність розуміння студентом запитань аудиторії та відповідність змісту відповідей заданим запитанням, мовна коректність, темп та обсяг мовлення.

Висновки. Таким чином підготовка та проведення презентації є дуже складним та тривалим процесом, під час якого студенти не лише тренують свої лінгвістичні вміння, але й розвивають певні практичні професійні

навички, а саме, вміння аналізувати, виділяти головне, трансформувати основні ідеї, вміло володіти аудиторією, встановлювати візуальний контакт тощо. Отже, у процесі проведення ділової презентації іноземною мовою студентами економічних спеціальностей відіграє важливе значення. Характерними рисами ділових презентацій є: продуманість змісту того, що потрібно представити, тому що висловлена інформація впливає на подальший розвиток подій; цілеспрямованість; інформаційна насиченість; прагнення до переконання співбесідника.

Література:

1. Кашкин В.Б. Введение в теорию коммуникации: Учеб. пособие. Воронеж: Изд-во ВГТУ, 2000. 175 с.
2. Малюга Е.Н. Функциональная прагматика межкультурной деловой коммуникации. Москва, URSS, 2008 (монография).
3. Морозов В.П. Невербальная коммуникация в системе речевого общения. Психофизиологические и психоакустические основы. М., ИП РАН, 1998.
4. Тарнопольский О.Б. методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навчальний посібник. – К.: Фірма «ІНКОС», 2006. – 248 с.

Авторська довідка

1. Власенко Людмила Василівна, Михайлова Неля Олексіївна
2. Старші викладачі кафедри ділової іноземної мови та міжнародної комунікації
3. Національний університет харчових технологій
4. Власенко Л.В. – (097) 658-41-82 Пр-т Науки 26, к.14 LyudaVlas@i.ua